JÖNKÖPING UNIVERSITY
School of Education and Communication

Utmanande beteenden på fritidshemmet

En kvalitativ studie av lärares strategier och bemötande

KURS: *Examensarbete för grundlärare fritidshem, 15 hp*
PROGRAM: *Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i fritidshem*
FÖRFATTARE: *Jimmy Lindberg och Niclas Lundberg*
HANDLEDARE: *Johan Bäcklund*
EXAMINATOR: *Roland S Persson*
TERMIN: *VT 2018*

JÖNKÖPING UNIVERISTY
School of Education and Communication

Examensarbete för grundlärare
fritidshem 15 hp
Grundlärarprogrammet med inriktning
mot arbete i fritidshem
VT 2018

ABSTRACT

Jimmy Lindberg och Niclas Lundberg

Utmanande beteenden på fritidshemmet
En kvalitativ studie av lärares strategier och bemötande

Challenging behavior in educare
A qualitative study of teacher strategies and confrontations

Antal sidor: 26

Syftet med studien är att undersöka hur fritidslärare bemöter elever med utmanande beteenden. Studiens forskningsfrågor är följande: Vilka strategier använder sig fritidslärare av? Hur inkluderar fritidslärarna dessa elever i verksamheten? Samt hur väl känner fritidslärarna till den forskning och de publicerade strategier som finns om elever med utmanande beteende? Urvalet har skett via ett selektivt urval, vilket i studien innebär att åtta fritidslärare har valts ut efter deras kunskaper om studiens ämne. Den kvalitativa, semistrukturerade intervjun, har legat till grund för datainsamlingen. Vid analysen av empirin har den kvalitativa innehållsanalysen utgjort grunden. Resultatet visar att fritidslärarna har en samsyn kring hur bemötandet mot utmanande elever sker, trots bristande kunskaper från utbildningen.

Sökord: affekt, fritidshem, fritidslärare, lågaffektivt bemötande, utmanande beteende

Postadress
Högskolan för lärande
och kommunikation (HLK)
Box 1026
551 11 Jönköping

Gatuadress
Gjuterigatan 5

Telefon
036-101000

Fax
036-162585

Innehåll

1. Inledning 1
2. Bakgrund 2
2.1 Begreppsförklaring 2
2.2 Tidigare forskning om utmanande beteende 2
3. Syfte 7
4. Metod 8
4.1 Kvalitativ intervjustudie 8
4.2 Urval 8
4.3 Genomförande 9
4.4.1 Kvalitativ innehållsanalys 10
4.5 Etiska aspekter 11
5. Resultat 13
5.1 Strategier 13
5.2 Planering av en inkluderande verksamhet 14
5.3 Kunskapskällor 16
6. Diskussion 19
6.1 Metoddiskussion 19
6.2 Resultatdiskussion 20
6.2.1 Strategier 20
6.2.2 Planering av en inkluderande verksamhet 21
6.2.3 Kunskapskällor 23
Referenslista 25
Bilaga 1 27

1. Inledning

På fritidshemmen utsätts fritidslärare ständigt för elever med beteendeproblem där fritidslärares kompetens prövas. Studien har riktats mot lågaffektivt bemötande vilket är ett förhållningssätt som fritidslärare kan använda sig av mot elever med utmanande beteende. Det kan kortfattat beskrivas som att bevara sitt lugn och hålla sina känslor i styr för att inte utmanande situationer skall uppstå. Hejlskov Elvén (2014) har olika förslag på hur bemötandet av utmanande elever bör se ut. Några av de förslag som han tar upp är att aldrig kräva ögonkontakt när elever hamnat i affekt samt att avleda istället för att konfrontera. Under våra verksamhetsförlagda utbildningar har vi stött på lärare som gått emot vad Hejlskov Elvén säger, vilket har lett till att situationerna har eskalerat. Det har resulterat i att vi vill fördjupa oss i ämnet.

Vi har under våra tre år på högskolan upplevt att det finns brister i utbildningen om hur bemötandet bör se ut gentemot elever med utmanande beteende. Vi finner det märkligt att vi inte stött på exempelvis Hejlskov Elvén under vår utbildning eftersom han är en ofta refererad källa kring utmanande beteenden. Med studien avser vi att ta reda på de strategier som används av yrkessamma fritidslärare och hur de inkluderar elever med ett utmanande beteende i verksamheten. Vad som också ligger i intresset för studien, handlar om att ta reda på om fritidslärare känner till olika typer av strategier, om det är uttalade sådana eller rent av om det handlar om erfarenhetsbaserad kunskap eller kännedom om att bemöta elever med utmanande beteenden.

2. Bakgrund

I det här kapitlet kommer tidigare forskning att presenteras och begrepp att tydliggöras. Syftet är att ge läsaren en inblick i några av de olika strategier som finns för hur man kan bemöta elever med utmanande beteenden. De olika strategier som presenteras nedan härstammar från olika forskningsområden med ett liknande tillvägagångssätt vilket gör dem relevanta för studien.

2.1 Begreppsförklaring

Nedan kommer studiens centrala begrepp att förklaras.

- Affekt – är studiens benämning för ett kortvarigt känslomässigt förlopp som visar sig i att känslorna får uttryck via beteendet.
- Affektsmitta - Hejlskov (2014) förklarar affektsmitta som att en känsla kan smitta av sig till omgivningen.
- Fritidslärare - är studiens benämning för: Fritidspedagoger, lärare med inriktning mot fritidshem och grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem
- Lågaffektivt bemötande - är ett arbetssätt som kan underlätta vid bemötandet av problemskapande situationer, det innebär bland annat att man utstrålar ett lugn för att inte situationen ska förvärras (Hejlskov, 2014).
- Plan B - beskrivs som ett sätt att lösa problem tillsammans. Det är ett arbetssätt som hjälper vuxna och barn att få förståelse för varandras tankar om ett problem (Greene, 2016).
- Utmanande beteende - i studien används begreppet för att beskriva hur ett beteende kan uppfattas avvikande från det normala beteendet.

2.2 Tidigare forskning om utmanande beteende

I fritidsverksamheten möter fritidslärarna olika elever med olika utmanande beteenden. Vilket resulterar i att fritidslärarnas kompetens prövas. Det finns många olika strategier kring hur bemötandet bör se ut. Hejlskov Elvén (2014) har tagit fram ett förhållningssätt som han kallar för lågaffektivt bemötande. Med det menar han att vi påverkas av varandras känslor: När

vi omger oss av glada människor blir vi glada, medan arga människor gör oss arga. Han menar vidare att de elever som har beteendeproblem oftast påverkas mer av omgivningen än vad övriga elever gör. Han anser att det är viktigt att lärare inte är konfronterande och arga i sitt uttryck eftersom det lätt smittar av sig på eleverna. Om lärare förändrar sitt kroppsspråk och sitt tonläge, kan de minska konflikterna. Enligt Hejlskov Elvén (2014) är avledning den vanligaste och bästa strategin för att bemöta ett utmanande beteende. Vidare menar han att man kan använda sig av avledning på många olika sätt; man kan prata om elevernas intressen, hur helgen har varit eller en sådan enkel sak som att föreslå att eleven ska hämta ett objekt undertiden som läraren tar tiden. Ett av de vanligaste beteendeproblemen i skolan är enligt Hejlskov Elvén (a.a.) att eleverna inte följer reglerna i skolan. Hejlskov Elvén (a.a.) menar att människor har svårt att följa regler som är obegripliga för dem. Vidare skriver han att ett vanligt sätt att få eleverna att följa regler som för dem inte är logiska är att sätta upp ännu mer regler, vilket resulterar i att eleverna blir än mer förvirrade. Genom att inkludera eleverna när reglerna bestäms minskar risken för regler som för eleverna inte är logiska.

En metod inom ramen för lågaffektivt bemötande är Plan B (Greene, 2016). Det innebär att den vuxna tillsammans med eleven kommer fram till lösningar. Plan B hjälper den vuxna att förstå elevens tankar för att få en förståelse för vad problemet är. Genom att använda sig utav Plan B, ges förutsättningarna för att problemet blir löst och på så vis får eleven de verktyg den behöver för att klara av liknande problem i framtiden. Denna metod handlar om att läraren och eleven tillsammans arbetar fram en plan för hur tillvägagångssättet skall se ut när eleven hamnar i utmanande situationer. Genom att eleven är inkluderad i planen ökar förutsättningarna för eleven att lyckas hantera situationen. Detta stämmer väl överens med vad *Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* (Lgr11)(Skolverket, 2016) säger angående att eleverna skall ges förmågan att samarbeta och hantera konflikter på ett konstruktivt sätt.

Greene (2016) beskriver två typer av Plan B: *Nödplan B* och *Proaktiv* Plan B. Nödplan B innebär att vuxna tillämpar Plan B när ett barn börjar visa tecken för ett utmanade beteende. Enligt Greene (a.a.) är det svårt att tillämpa Plan B när eleverna redan har blivit uppjagade eftersom det kan vara svårt att bemöta en uppjagad elev när den redan har visat de beteendena. Därför menar Greene (a.a.) att det är bättre att förebygga att dessa situationer uppstår och det är det som beskrivs som den proaktiva Plan B. Det innebär att man

inte behöver vänta på att eleven ska visa ett utmanande beteende eller få ett utbrott innan man agerar. Här handlar det istället om att tillämpa de lösningar som man gemensamt har kommit fram till med eleven. Det kan vara att påminna eleven om den gemensamma strategi man har kommit överens om, vilket exempelvis kan innebära att eleven lämnar situationen när den känner att ett utbrott är på väg. Enligt Greene (2016) är inkludering av eleverna således en viktig aspekt i arbetet om beteendeproblem.

En viktig del på fritidshemmet är kommunikationen mellan lärarna och eleverna. Kommunikation sker ständigt men innebär inte alltid att lärarna verkligen lyssnar. I skolan pratas det om att inkludera eleverna i verksamheten, för att det ska ske är en viktig faktor att båda parterna ses som jämlika i samtalet. Krantz Lindgren (2014) frågar sig om vuxna verkligen lyssnar på barnen eller handlar allt om att bara gå vidare så fort som möjligt? Det framgår att barnen oftast inte är mottagliga för att få lösningar kastade på sig. De är oftast ute efter en vuxen som verkligen lyssnar. I det här fallet beskrivs lyssna som att försöka sätta sig in i den andres situation och vilja förstå hur den upplever det. Många vuxna sitter under samtalen och tänker på vad som ska sägas härnäst, eller hur de ska reagera på det som sägs, istället för att verkligen lyssna på hur barnen upplever situationerna. Krantz Lindgren (a.a.) har tagit fram en trestegsmodell för att underlätta kommunikationen mellan vuxna och barn. De tre stegen är; *lyssna med empati, ställa lösningsfokuserade frågor* och *följa upp*. Det första steget som Krantz Lindgren (a.a.) benämner som lyssna med empati handlar om att sätta sig in i de andras perspektiv och försöka förstå vad de känner och menar. Andra steget handlar om att ställa lösningsfokuserade frågor, med det menar Krantz Lindgren (a.a.) att frågorna skall vara ställda så att barnen själva tar ansvar för att hitta lämpliga lösningar. Det sista steget beskriver Krantz Lindgren (a.a.) som att följa upp, med det menar hon att vuxna bör återkoppla med barnen efterhand för att säkerställa att barnet har tagit tag i problemet. Enligt Lgr11 (2016) ska läraren tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen. Det sker genom kommunikation mellan lärare och elever. Om lärarna är lyhörda och öppna för förslag inkluderas eleverna i verksamhetens utveckling. Precis som Krantz Lindgren (2014) beskriver handlar det om att lärarna tar till sig elevernas åsikter och önskemål. Om eleverna blir lyssnade till och är delaktiga i verksamheten ökar gruppens trygghet och relationerna stärks.

Rova och Sjögren (2017) uttrycker att barn kan uppleva lärare som ett rovdjur, med det menar de att barnens kropp och hjärna gör sig redo för antingen flykt eller strid. Föreställ dig att du

stöter på ett rovdjur i skogen, kroppen gör sig då redo för att fly eller strida. På samma sätt kan en elev se på en lärare då den är i affekt. Lärare har då möjligheten och skyldigheten att lugna ner situationen. När vi möter barn som upplevt trauma behövs ett förhållningssätt från läraren, som svarar på barnens behov. Barnen behöver en metod som hjälper dem att skapa trygghet, goda relationer och få verktyg att hantera problemsituationer på ett bra sätt. Vidare förklarar Rova och Sjögren (2017) lågaffektivt bemötande som ett sätt att hantera och förebygga konflikter och stress. De riktar in sig på den vuxnes agerande, det handlar om att skapa en lugn miljö och positiva förväntningar. Genom att vara lyhörd bidrar lärare till ökad förståelse och trygghet. Det som Rova och Sjögren beskriver kan tolkas som att det är av vikt att fritidslärare bemästrar olika strategier för att bemöta eleverna utefter deras behov. Om fritidslärarna är medvetna om vilka strategier den nuvarande forskningen visar, kommer det i sin tur resultera i att konfliktsituationerna minskar och tryggheten ökar.

Alla som arbetar med barn som har upplevt trauman bör, enligt Bath (2015), bidra till att skapa en miljö där barnen känner sig trygga. Det finns tre kärnpunkter som beskriver hur man skapar en trygg miljö för barn som upplevt trauman. Dessa tre punkter stämmer väl överens med vad studiens övriga forskare anser vara viktiga faktorer i bemötandet av utmanande situationer. Bath (a.a.) formulerar de tre kärnpunkterna så här:

- *Safety* – Kan enkelt översättas till behov av trygghet, vilket innebär att barnen behöver en lugn och säker miljö.
- *Connections* - Innebär att relationer är viktiga för barn som upplevt trauma. Relationer är en stor del i barnens sociala och emotionella utveckling.
- *Coping* - De behöver rätt förutsättningar för att hantera svåra situationer och stöd i att utveckla deras egna förmågor i känslor och impulshantering.

Bath (2015) anser att vuxna som möter barn som upplevt trauman behöver ett förhållningssätt som uppfyller barnens behov. Jakobsson och Nilsson (2011) anser att det sker genom socialt samspel, lek och kommunikation men att många elever behöver tydligare ledning inom de här områdena. Med tydligare ledning menar de att eleverna är i behov av tydliga riktlinjer och regler som för dem är logiska. Det sker inte genom att läraren som bemöter eleven är arg, det ökar bara risken att eleven stressas ytterligare vilket förstärker beteendet. De anser att det bästa sättet att förhindra att situationen eskalerar är genom ett lågaffektivt bemötande. Genom att använda sig av en lågaffektiv strategi hjälper läraren eleven att skapa självkontroll.

Hejlskov Jörgensen (2009) pratar om känslomässig bearbetning och känslomässigt bemötande som han kallar affektsmitta. Det kan kortfattat beskrivas som att elever har svårt att skilja mellan egna och andras affekter, vilket gör att det blir extra viktigt hur vuxna reagerar i krissituationer. Hejlskov Elvén (2014) skriver att man blir en ledare först när någon följer. Med det menar han att läraren behöver förtjäna sin ledarroll det är inget man får tilldelat med yrkesrollen. Att vara ledare innebär att man föregår med gott exempel samt finns där för eleverna, tillgodoser elevernas behov och är en demokratisk förebild. Den strategi som han har tagit fram ställer lärarens kompetens på prov. För att behärska den här strategin krävs det att läraren vet vad de olika eleverna har för behov.

Sammanfattningsvis visar studiens tidigare forskning att kommunikation är en viktig aspekt för bemötandet av utmanande elever (Bath, 2015; Greene, 2016; Hejlskov Elvén, 2014; Jakobsson & Nilsson, 2011; Krantz Lindgren, 2014; Rova & Sjögren, 2017). Det kan ske genom att eleverna är inkluderade i hur planen för hur deras bemötande ska se ut. Vidare framkommer det att lågaffektivt bemötande är en framgångsrik strategi (Greene, 2016; Hejlskov Elvén, 2014; Jakobsson & Nilsson, 2011; Rova & Sjögren, 2017). Det forskningen visar är att de har en gemensam syn för hur bemötandet gentemot utmanade elever bör se ut och att lärare som tillämpar och är medvetna om forskningen har en bättre chans att lyckas bemöta eleverna utifrån deras behov.

3. Syfte

Syftet med studien var att undersöka hur fritidslärare bemöter elever med utmanande beteende. Vi ställer därför följande frågor:

- Vilka strategier använder sig fritidslärare av?
- Hur inkluderar fritidslärarna dessa elever i verksamheten?
- Hur väl känner fritidslärarna till den forskning och de publicerade strategier som finns om elever med utmanande beteende?

4. Metod

I följande kapitel kommer studiens val av metod att presenteras och förklaras samt hur urvalet har genomförts. De etiska aspekterna presenteras och förklaras för att läsaren ska få en förståelse för vilka aspekter som tagits hänsyn till i studien. Till sist kommer genomförandet att presenteras för att ge läsaren en förståelse för hur datainsamlingen har gått till och hur datamaterialet har bearbetats.

4.1 Kvalitativ intervjustudie

För att samla in data gjordes semistrukturerade intervjuer. Bryman (2011) beskriver att den kvalitativa forskningsmetoden bygger på att tolka och förstå verkligheten genom hur deltagarna tolkar den. Kvale och Brinkmann (2014) menar att den kvalitativa metoden bygger på att förstå frågan utifrån respondentens perspektiv. Bryman (2011) förklarar den semistrukturerade intervjuformen som att intervjuaren har en uppsättning frågor där ordningsföljden på frågorna kan komma att variera. Vidare skriver han att frågorna oftast är allmänt formulerade vilket skiljer sig från de strukturerade intervjuerna. I den semistrukturerade intervjuformen får följdfrågorna skilja sig åt. För att ta del av intervjuunderlaget se *bilaga 1*.

4.2 Urval

I intervjuundersökningar kan urvalet ske på många olika sätt och några givna regler finns inte (Svenning, 2003). Eftersom studien avser att undersöka hur fritidslärare bemöter elever med utmanande beteende har ett selektivt urval gjorts, vilket innebär att respondenterna har valts ut baserat på deras kunskaper om ämnet, vilket i den här studien innebär att respondenterna har erfarenheter om vad lågaffektivt bemötande innebär. Vi kontaktade åtta för oss kända fritidslärare som vi vet har kunskaper i ämnet, placerade på fyra olika skolors fritidshem. Kontakten skedde via mejl och SMS där vi kortfattat beskrev studiens syfte och vilka etiska aspekter studien vilar på. Samtliga åtta fritidslärare gav sitt godkännande till att medverka i studien.

4.3 Genomförande

Inledningsvis gjordes två testintervjuer. Tanken med testintervjuerna var att få en bild av hur frågorna fungerade och om det var något som behövde justeras inför de kommande intervjuerna. De sågs också som ett övningstillfälle i intervjuteknik. En av testintervjuerna blev lyckad och har inkluderats i resultatet. Den andra testintervjun ströks på grund av att respondenten ångrade sig gällande ljudinspelningen. Enligt Lantz (2013) är förarbetet inför intervjuerna viktigt Hon menar att ett av de vanligaste misstagen är att datainsamlingen påbörjas för tidigt, vilket kan leda till svårigheter att ställa relevanta följdfrågor som hänger ihop med studiens syfte. Testintervjuer är därför ett sätt att korrigera intervjufrågorna vilket leder till större medvetenhet hos intervjuaren.

Vid intervjutillfället påmindes respondenterna om de etiska aspekterna som studien förhåller sig till (se 4.5 Etiska aspekter). Efter att respondenterna fått dem förklarade för sig och gett sitt godkännande påbörjades intervjuerna. Samtliga intervjuer har spelats in med hjälp av mobiltelefoner. Vid samtliga intervjutillfällen har rollfördelningen varierat och sett ut enligt följande: en har intervjuat och den andre antecknat. Den som har intervjuat är den som har skött kontakten med respondenten. Intervjuerna gjordes på respektive respondents skola för att det skulle kunna ske under arbetstid.

Intervjuerna har kompletterats med en fallbeskrivning (se bilaga 1). Fallet var utformat för att spegla fritidsverksamheten. Respondenterna fick fallet uppläst för sig och skulle därefter förklara hur de hade agerat i en sådan situation. Ejvegård (2009) skriver att fallbeskrivningar är användbara i vetenskapliga undersökningar som ett komplement tillsammans med andra metoder. Ejvegård menar vidare att fallet hjälper till att beskriva verkligheten. Svårigheten med en fallbeskrivning är att den aldrig kan beskriva verkligheten helt. Därför ansågs det relevant för studien att respondenterna fick ett fall beskrivet för sig där de fick ta ställning till hur de hade agerat i en sådan situation.

4.4 Bearbetning av data

Efter att intervjuerna var genomförda transkriberades samtliga intervjuer ordagrant. Intervjuaren var den som transkriberade materialet. Bryman (2011) menar att fördelarna med att transkribera sitt egna material bland annat är att intervjuerna kan återupplevas. Eriksson-

Zetterquist och Ahrne (2015) menar att det är bra att skriva ut materialet själv även om det är tidskrävande. Den som har gjort intervjun har lättare att förstå och tolka vad som sägs, till skillnad från om någon utomstående gjort transkriberingen. En annan fördel som Eriksson-Zetterquist och Ahrne (a.a.) tar upp är att genom att transkribera själv lär man känna sitt material och kan då redan under lyssnandet inleda tolkningsarbetet. Klerfelt (2016) menar att man med fördel kan gå tillbaka till ljudfilerna, för att lyssna efter intonationer vilket i sin tur leder till att man kan uppmärksamma vad respondenterna anser vara betydelsefullt. En nackdel Klerfelt (a.a.) tar upp är att det är tidskrävande att transkribera materialet. Bryman (2011) nämner ytterligare en nackdel med att spela in; respondenterna kan påverkas negativt av inspelningsutrustningen.

4.4.1 Kvalitativ innehållsanalys

Studien har använt sig av en kvalitativ innehållsanalys vid bearbetningen av empirin och analysen har gjorts på en manifest abstraktionsnivå vilket innebär att vi har sett till det som direkt har uttryckts i intervjuerna, till skillnad från en latent abstraktionsnivå där forskarna tolkar texten (Graneheim & Lundman, 2004). Vi har följt Larsens (2009) summering av hur en innehållsanalys kan se ut. Den är uppdelad i sex steg:

1. Data samlas in och görs om till texter
2. Texterna kodas
3. Koderna klassificeras i teman eller kategorier
4. Datamaterialet sorteras enligt dessa kategorier
5. Datamaterialet granskas, meningsfulla mönster eller processer identifieras
6. Identifierade mönster utvärderas mot existerande forskning och teorier, överförbar ny kunskap formuleras

Inledningsvis samlades data in i form av intervjuer, därefter transkriberades materialet och gjordes om till texter. När materialet sedan omarbetats till text, påbörjades kodningen vilket i studien innebär att vi lyfte fram de delar av texterna som svarade mot studiens syfte. Ur kodningen framkom det att de sju olika tillvägagångssätt som tillämpades var att: avleda, behålla lugnet, ligga steget före, skapa trygghet, kommunicera ge eleverna tid/andrum och överenskommelser. Utefter dessa sju tillvägagångssätt framträdde resultatets första kategori: strategier. Nästa kategori som framträdde var hur de planerar verksamheten så att alla elever

blir inkluderade, denna kategori benämns i resultatet som: planering av en inkluderande verksamhet. Den tredje, och sista kategorin, *kunskapskällor*, har identifierats genom respondenternas utsagor kring ur de inhämtat sin kunskap kring utmanande beteende. De fyra mönster som i kodningen utgjort grunden för denna kategori har i datamaterialet identifierats som: fortbildning, beprövad erfarenhet, fallstudier och utbildning.

Datamaterialet sorterades in i de tre kategorier som framträtt under klassificeringen. Efter att materialet var sorterat, påbörjades granskning av respondenternas utsagor och mönster identifierades. De kategorier vi i analysen kom fram till, ställde vi i relation till vår bakgrund för att granska relevansen av dessa. Vi började redan här i processen ställa resultatet mot bakgrunden och därmed identifierades möjliga utgångspunkter som vi sedan tagit upp i diskussionsdelen.

4.5 Etiska aspekter

De etiska principerna som studien har tagit hänsyn till är följande:

- Informationskravet
- Konfidentialitetskravet
- Nyttjandekravet
- Samtyckeskravet

Den första principen beskriver Stukát (2011) som *informationskravet*, vilket i den här studien inneburit att respondenterna informerats om studiens syfte, att deras deltagande är frivilligt med rätten att avbryta närhelst de vill. Den andra principen, *konfidentialitetskravet* beskriver Dahlin-Ivanoff (2015) som att hanteringen och förvaringen av den information som samlas in, måste ske utan att respondenterna kan identifieras. Konkret i denna studie har detta inneburit att vi aldrig förvarat respondenternas uppgifter tillsammans med de inspelningar som gjorts i samband med intervjuerna. Den tredje principen studien förhåller sig till är *nyttjandekravet,* det innebär att den information som har samlats in endast får användas för studiens forskningsändamål (Stukát, 2011), vilket tydligt har förmedlats till studiens respondenter. Den utskrivna texten ska vara lojal mot respondenternas muntliga uttalanden, poängterar Kvale och Brinkman (2014). Det kan tolkas som att man bör undvika att skriva ut uttalanden som beskriver något, såsom namn på elever, kollegor eller platser. Den

fjärde och sista principen är *samtyckeskravet* som enligt Vetenskapsrådet (2002) innebär att samtycke från respondenterna ska inhämtas.

5. Resultat

Under bearbetningen av materialet framträdde tre kategorier som svarar mot studiens frågeställningar: *strategier*, *planering av en inkluderande verksamhet* och *kunskapskällor*. I detta kapitel presenteras resultatet från den insamlade empirin.

5.1 Strategier

I följande avsnitt kommer de olika strategier som respondenterna använder mot elever med ett utmanande beteende att presenteras. De strategier respondenterna har lyft under intervjuerna är följande:

- Avleda
- Behålla lugnet
- Ligga steget före
- Skapa trygghet
- Kommunicera
- Ge eleverna tid/andrum
- Överenskommelser

Under intervjuerna framkom att respondenterna använder sig av liknande strategier i bemötandet med elever som har ett utmanande beteende. De vanligaste strategierna som lyftes under intervjuerna var att *avleda* och att *behålla lugnet*, därför fokuserar denna resultatdel på dessa strategier.

Respondent 3 uttrycker det så här: "Men mest bara försökt avleda och sen pratat med dem efteråt". Alla respondenter pratar om avledning och de menar att avledning ofta är ett framgångsrikt recept för att undvika att elever hamnar i affekt. För att använda avledning som ett arbetssätt anser de att det krävs att man har byggt en relation med eleven. Eleven behöver känna trygghet till den vuxna samt att den vuxna behöver veta på vilket sätt den ska avleda just den eleven på. Respondent 4 säger:

> Det finns ju ingen anledning att höja rösten eller skälla och tala om vem som har gjort fel och ditten och datten. Det hjälps ju ingen av. Så jag tror att, försöka avleda helt enkelt och forcera framåt.

Återigen tas avledning upp som en del av arbetssättet men respondent 4 poängterar att mycket handlar om att själv behålla lugnet vid utmanande situationer och inte höja rösten för att det blir ofta bara värre. Respondent 3 säger: "Eller så här, man vill ju försöka, är jag lugn så kanske det förhoppningsvis smittar av sig så att hans affekt rinner av lite snabbare. Det hjälper ju inte att stå och skrika på dom. För då kommer de bara att bli ännu värre". Respondenterna har en gemensam syn när det handlar om att behålla lugnet vid utmanande situationer och de menar att det bara blir värre om man går in och höjer rösten. Så här uttrycker sig respondent 1:

> Att man är lågaffektiv i sin ledartyp att man utstrålar ett lugn, för det smittar av sig till det flesta elever. Det behöver inte vara ett barn med särskilda behov, utan det smittar av sig på utan en hel grupp. Sen är det vissa som behöver det mer än vad andra behöver. Men det skapar ju ett lugn och en trygghet, men sen också att eleven med särskilda behov känner att man har förståelse, känner sig trygg på något sätt.

Respondenterna menar att man genom att vara lågaffektiv i sin ledarroll minskar risken för att eleverna ska hamna i affekt. De menar att affekt tenderar att smitta av sig till den övriga gruppen vilket kan resultera i att situationen eskalerar ytterligare.

Sammanfattningsvis går det att utläsa att fritidslärare använder sig av ett flertal strategier som är baserade på lågaffektivt bemötande. Av dessa strategier är avleda och behålla lugnet de strategier som fritidslärarna i studien anser mest användbara vid utmanande situationer.

5.2 Planering av en inkluderande verksamhet

I det här avsnittet presenteras fritidslärarnas verksamhetsplanering. Fritidslärarna anser att planering är en viktig del av verksamheten och därför kommer citat från intervjuerna att lyftas för att läsaren ska få en inblick i hur verksamma fritidslärare tänker angående planeringen. Respondenterna har lyft att man måste ta hänsyn till elevers olikheter och planera utifrån hur gruppsammansättningen ser ut. Respondenterna uppger att de sällan sätter sig tillsammans i arbetslaget och pratar om hur de planerar utefter varje individ, men att de däremot pratar om det vid behov. De menar att mycket av den dagliga kommunikationen mellan kollegorna handlar om att stötta varandra och ge varandra tips om hur man kan göra

vid liknande situationer i framtiden. Respondent 2 uttrycker sig så här: "Tipsa varandra och peppa varandra om vad man behöver tänka på". Flera av respondenterna redogör för ett liknande tillvägagångssätt, respondent 5 säger: "Men det här med att ta ett steg tillbaka i situationerna är något som vi kommit fram till att det är bra". En annan stor del av planeringen handlar enligt respondenterna om att utvärdera verksamheten, det görs bland annat genom det systematiska kvalitetsarbetet (SKA). Utvärderingen av verksamheten innehåller flera delar, de utvärderar vad fritidslärarna gjort och vad de kan förbättra, hur aktiviteterna har gått och i vilken grad eleverna har deltagit i aktiviteterna.

> Och då är det ju, dels elevernas behov är det ju som styr och vad som behövs nu. Och det som behövs nu kanske inte behövdes i höstas. Så vi utvärderar ganska ofta, varje vecka som har varit gör vi på måndagar. Då utvärderar vi, det gick sådär. Ja men kan vi testa på ett annat sätt? Och hur kan vi göra det? Sen är det svårt att nå alla de här barnen som behöver lite extra. Tyvärr är det jättesvårt. (Respondent 1)

Merparten av respondenterna uttrycker att elever med ett utmanande beteende ofta har ett behov av struktur. Fritidslärarna nämner veckoscheman som ett hjälpmedel i den dagliga verksamheten, genom att förbereda elever för vad som komma skall, minskar de dagliga konflikterna. En annan struktur respondenterna tar upp är att aktivera eleverna med ett utmanande beteende i aktiviteterna. "De elever som har de jobbigt har behov av struktur och en slags struktur kan vara att hjälpa till lite grann, duka fram fikat och sånt där (Respondent 5)". De menar att eleverna blir delaktiga i aktiviteterna i högre utsträckning om det har gjorts överenskommelser med eleverna innan aktiviteterna börjar. Genom överenskommelser med eleverna menar respondenterna att de kan undvika att eleverna hamnar i affekt eftersom eleverna redan på förhand vet vad som gäller om de börjar känna sig otrygga, arga eller någon annan känsla som de inte kan hantera. Respondenterna uttrycker att alla elever har behov av struktur men i synnerhet elever med ett utmanande beteende. Respondent 3 säger:

> Det gäller ju alla elever, de behöver vara förberedda på vad som komma skall för det är ju alltid en trygghet, så vi gör veckoscheman. […] Behöver vi ändra spontant, så kanske vi knackar på klassrummet och berättar för den och den eleven.

Respondenterna beskriver överenskommelserna som varierande och individuella och de utgår från elevernas behov. Respondent 2 förklarar att de har elever som inte behöver vara

med på samlingar eftersom det kan vara jobbigt för dem och för gruppen, därför har en överenskommelse gjorts. Det innebär i det här fallet att eleverna kan få gå ut och leka när de upplever att situationerna blir för jobbiga för dem. Respondenterna upplever att elever som får vara delaktiga i besluten som rör dem och deras vardag i större utsträckning uppnår överenskommelserna. Respondent 6 pratar om vikten av att eleverna får vara med och bestämma om överenskommelserna och uttrycker sig så här: "Men ändå att eleven själv får vara med på hur, vara med på att bestämma hur den skall bli bemött när de här starka känslorna kommer". Däremot menar respondenterna att det är viktigt att eleverna som har överenskommelser inte ser dem som en flyktväg utan att de likväl som alla andra elever försöker så gott de kan. "Sen däremot vill vi ju att var och en anstränger sig så mycket de kan. Det får ju inte bli slentrian i saker och ting att, för alla ska ju på något sätt vara delaktiga utefter sin förmåga (Respondent 5)".

Sammanfattningsvis menar respondenterna att planering är grunden i en inkluderande verksamhet, dock anser respondenterna att tiden inte alltid räcker till för att tillgodose se varje individs behov. De menar också att inkludering sker genom att eleverna ges möjlighet att vara delaktiga i planeringen.

5.3 Kunskapskällor

I följande avsnitt redovisas var respondenterna har fått sin kunskap om bemötandet med utmanade elever från. Nedan kommer kunskapskällorna att presenteras för att läsaren skall få en inblick var kunskapen om ämnet kommer från. De kunskapskällor som framkom under intervjuerna var följande:

- Fortbildning
- Beprövad erfarenhet
- Fallstudier
- Utbildning

Respondenterna var eniga om att den främsta källan till kunskap kommer från erfarenheter, både egna erfarenheter men även kollegors. Respondent 6 uttrycker sig så här på frågan var dennes kunskap kommer från: "Beprövad erfarenhet. Och självklart intresse för lågaffektivt bemötande och konflikthantering". Fem av respondenterna nämner att de har fått gå på

föreläsningar med Bo Hejlskov och även läst hans böcker om lågaffektivt bemötande i fortbildningssyfte. De pratar väldigt väl om Bo Hejlskov och menar att det han säger är väldigt verksamhetsnära och går att tillämpa i de flesta fall av elever med ett utmanande beteende. När respondent 7 fick frågan om var denne fått sin kunskap ifrån svarade den:

> Jag vet att jag har gått på någon föreläsning, om lågaffektivt bemötande, som du pratade om innan. Jag vet att jag gått på han Bo Hejlskovs föreläsningen en gång och sen så i våras hade vi det på den här avdelningen och en till som satt och diskuterade utifrån olika filmer som vi tittade på. De behandlade lite olika dilemman och problem, och sen hade vi diskussioner om det i grupp.

Respondent 2 berättar att de har arbetat med fallstudier på dennes skola, de har varit framtagna av skolans ledning med syftet att öka personalens kunskap i ämnet. Det förklaras: "Sen har vi gått genom skolan med vår specialpedagog och haft fallstudier som varit lite längre kopplat till en termin och sen lite mer regelbundna utbildningar". Respondenten uttrycker att det har varit givande att prata om det kollegor emellan eftersom det resulterat i att man har utbytt erfarenheter med varandra vilket lett till att personalen har reflekterat över sitt arbetssätt. Under intervjuerna fick respondenterna frågan om vad de fått med sig från sin utbildning när det gäller bemötandet av utmanande elever. Alla fritidslärarna uttryckte avsaknaden av ämnet i utbildningen. Respondent 1 förklarar det så här:

> Väldigt lite. Vi läste specialpedagogik tror det var 15 poäng. Men den handlade inte så mycket om lågaffektivt bemötande. Utan det är något man har fått under tiden man arbetat och det är lite synd. För jag tror att det skulle gynna ganska många i hur man ska bemöta och hantera situationer.

Respondenterna ifrågasätter varför det inte lyfts mer under utbildningen eftersom det är en stor del utav den dagliga verksamheten. De menar att de dagligen utsätts för utmanande situationer där deras kompentens ställs mot sin spets och där erfarenheten spelar en stor roll i hur bemötandet ser ut. Fritidslärarna tycker att det är synd att all deras kunskap om ämnet har skett efter utbildningens slut. De hade gärna sett att det varit en större del av utbildningen och menar att de hade kunnat undvika att många av de utmanande situationerna eskalerat.

Sammanfattningsvis känner alla respondenterna till grunderna i Hejlskov Elvén forskning kring lågaffektivt bemötande. De känner också till de flesta av de andra strategierna trots att de inte känner till forskningen bakom det genom sin egna och kollegors beprövade erfarenhet.

6. Diskussion

Syftet med studien var att undersöka hur fritidslärare bemöter elever med ett utmanande beteende. I diskussionskapitlet kommer först studiens tillvägagångssätt, metodvalet, att diskuteras och motiveras. Därefter följer en resultatdiskussion innan kapitlet avslutas med författarnas slutord.

6.1 Metoddiskussion

Vi har använt en kvalitativ intervjuundersökning med en manifest abstraktionsnivå för att kunna presentera hur respondenterna bemöter utmanande beteenden på fritidshemmet. Funderingar fanns på att göra observationer för att komplettera intervjuerna med men eftersom tidsramen för studien var så begränsad, ansåg vi att det inte var möjligt. Det fanns heller ingen garanti att vi skulle stöta på sådana beteenden i verksamheten och vi valde därför att bara göra intervjuer. Det hade varit önskvärt att göra observationer för att komplettera och styrka intervjuernas innehåll men vi såg inte detta som genomförbart med tanke på studiens tidsramar.

Studien har använt sig av semistrukturerade intervjuer, för att det erbjöd flexibilitet under intervjuernas förlopp (Bryman, 2011). Om studien gjorts om hade semistrukturerade intervjuer valts igen eftersom vi var nöjda med hur intervjuerna blev. Respondenterna valdes ut via ett selektivt urval eftersom det var ett krav för undersökningen att de hade någon kunskap om studiens syfte. Ett alternativ hade kunnat vara att kontakta fritidslärare helt utan vetskapen om vilket arbetssätt de använder sig av i bemötandet med utmanande elever. Det hade förmodligen resulterat i ett annorlunda resultat.

Under bearbetningen av empirin har en kvalitativ innehållsanalys med en manifest abstraktionsnivå använts. Vi valde den manifesta nivån för att den handlar om att se till det respondenterna har uttryckt. Vi tyckte att det var den lämpligaste vägen att gå för att det fanns begränsat utrymme för tolkning. Larsens (2009) sexstegsmodell, vilket studien har förhållit sig till, var till stor hjälp under analysen av empirin. Vi tycker att modellen var tydlig och gav oss ett bra verktyg till vår analys. Om vi gjort en liknande studie hade samma modell tillämpats.

6.2 Resultatdiskussion

I resultatdelen diskuteras studiens resultat i relation till bakgrundskapitlet. Resultatdiskussionen följer kategorierna från resultatdelen (*Strategier, planering och kunskapskällor*) och avslutas med författarnas slutord.

6.2.1 Strategier

Samtliga respondenter har en likvärdig syn på vilket arbetssätt som de anser vara mest lämpligt för att bemöta elever med utmanande beteende. Bemötandet som fritidslärarna förespråkar stämmer väl överens med Hejlskovs (2014) lågaffektiva bemötandemodell medan det förebyggande arbetet korrelerar med Greenes (2016) Proaktiva Plan B.

Under intervjuerna framkom det att flera av respondenterna använder sig av en strategi som liknar vad Greene (2016) kallar Proaktiv Plan B. De beskrev vikten av att eleverna själva får vara delaktiga i hur de ska bli bemötta när de inte längre kan kontrollera sina känslor. Respondent 6 pratade om att samspelet med eleven är viktigt, med det menade respondenten att eleven bör vara med och bestämma över hur den vill bli bemött när de starka känslorna uppstår. En gemensam plan för hur de ska gå tillväga minskar risken för att eleven ska hamna i affekt. Den strategi som respondent 6 använder sig av handlar om att lyssna på eleven och inte kasta förslag på dem som de inte själva är involverade i. Krantz Lindgren (2014) menar att elever oftast bara vill att läraren ska lyssna på vad de säger och vilja förstå hur de upplever situationerna. Den strategi som nämnts ovan handlar mycket om att läraren lyssnar på hur eleven vill bli bemött och hur den upplever situationer.

Respondenterna fick under intervjuerna beskriva hur de bemöter elever med utmanande beteenden. Samtliga respondenter beskrev att de använder sig av att avleda. Respondent 2 nämnde att med hjälp av avledning kan man undvika att eleven hamnar i affekt och det korrelerar med vad Greene (2016) kallar Proaktiv Plan B som handlar om att förebygga att utmanande beteenden uppstår.

När respondenterna beskriver hur de arbetar för att avleda eleverna så att inte situationer eskalerar är likheterna med Hejlskov Elvén (2014) slående. Respondenterna förklarar att om man skall lyckas att avleda eleverna, underlättar det om eleverna känner en trygghet till

fritidsläraren och att det finns en relation mellan dem. Det finns en likvärdig syn bland respondenterna när det gäller affektsmitta. Den grundar sig i Hejlskov Elvéns (2014) tankar om att känslor påverkar omgivningen. Respondenterna menar, precis som Hejlskov Elvén (a.a.), att om man håller sig lugn vid utmanande situationer så kan lugnet smitta av sig på eleverna. Även Jakobsson och Nilsson (2011) menar att om bemötandet av elever i utmanande situationer är argt, är risken överhängande att elevernas affekt ökar och att situationen förvärras. Flera av respondenterna nämnde att de har haft kollegor genom åren som har gett sig in i situationer skrikande vilket har resulterat i att situationerna har eskalerat. Vi vet av egna erfarenheter att höja rösten sällan är en bra metod att använda sig av för att lugna ner en situation, det resulterar oftast i att den man skriker på intar försvarsställning och situationen eskalerar.

Samtliga respondenter nämner att största delen av deras arbetssätt kommer från egna erfarenheter och att de själva har utformat en strategi som passar dem och verksamheten bäst. De poängterar att de vet vad forskningen säger om ämnet och att de i vissa fall inspireras av den men att de bara använder sig av de delar de känner sig bekväma med. Efter att ha intervjuat sju fritidslärare har vi dragit slutsatsen att samtliga intervjuade fritidslärarna använder sig av vad Hejlskov Elvén (2014) kallar för lågaffektivt bemötande men att alla fritidslärarna har sitt eget sätt på hur de använder sig av den. Vi anser att de intervjuade fritidslärarna har en god kunskap om hur bemötandet med utmanande elever ser ut. Det är glädjande att se att fritidslärarnas arbetssätt grundas i vad forskningen säger om vilket tillvägagångsätt som bör appliceras på elever med ett utmanande beteende. Fritidslärarnas arbetssätt svarar även till de riktlinjer de ska förhålla sig till när det gäller att ge eleverna de verktyg som behövs för att de ska klara av att ta ansvar för sina egna handlingar, samt ge dem stöd i deras identitetsskapande (Skolverket, 2014, Skolverket, 2016).

6.2.2 Planering av en inkluderande verksamhet

Respondenterna är eniga när det gäller planering, de anser att det är en svår del av arbetet men ack så viktig. De menar att man med en gedigen planering minimerar risken att utmanande situationer uppstår. De flesta respondenterna nämner att det är viktigt med nödutgångar, med nödutgångar menar de att eleverna får olika aktiviteter att välja mellan, samt att de vet var de ska ta vägen om det uppstår utmanande situationer.

Genom att förbereda eleverna med hjälp av veckoscheman, menar respondenterna att man kan undvika många dagliga diskussioner eftersom eleverna redan vet vad som skall ske. Respondenterna menar att alla elever har nytta av veckoscheman, i synnerhet elever med ett utmanande beteende. De menar att dessa elever har ett behov av struktur och trygghet. Genom att förbereda eleverna med veckoscheman undviker man att eleverna känner en osäkerhet om exempelvis var de ska ta vägen och vad som ska göras. Bath (2015) pratar om behovet av struktur i verksamheten för elever som har ett utmanande beteende och menar att de behöver hjälp i hur de ska hantera situationer. Veckoscheman är ett bra verktyg att använda för att underlätta för elever som har svårt att hantera sina känslor, det ger dem den struktur som de behöver för att göra vardagen enklare. Vi anser att det är en självklarhet att verksamheten är strukturerad därför är det glädjande att se att de intervjuade fritidslärarna strävar efter att ha en strukturerad verksamhet. Enligt oss är en strukturerad verksamhet grunden till ett välfungerande fritidshem som ger eleverna den trygghet de har rätt till. Även Rova och Sjögren (2017) menar att elever som har ett utmanande beteende har ett stort behov av en metod som hjälper dem att hantera svåra situationer. Det får dem genom att verksamheten är strukturerad och att de har goda relationer med lärarna.

När respondenterna fick frågan om hur de planerar verksamheten utefter elevers olikheter, fick vi ofta svaret att de tar hänsyn till elevernas olikheter men, att det kan vara väldigt svårt att ta hänsyn till alla elever under alla aktiviteter. Våra egna erfarenheter stämmer överens med vad de intervjuade fritidslärarna säger, vi känner igen svårigheterna i att planera aktiviteter efter behov, men vi anser att aktiviteterna alltid ska anpassas efter elevernas behov oavsett hur krävande det må vara. En metod som många av fritidslärarna använder är att låta eleverna som inte vill delta i aktiviteterna vara delaktiga på annat sätt. De nämner att de ofta erbjuder eleverna att vara hjälpredor under aktiviteterna, det kan exempelvis innebära att de får sköta musiken eller plocka fram material. De menar att det är viktigt att eleverna får vara delaktiga på något sätt och att det är ett bra sätt att få dem involverade i verksamheten. Genom att eleverna är delaktiga minskar risken att deras fokus är på fel saker. Vår erfarenhet stämmer väl överens med respondenternas utsagor och vi har förståelse för varför de väljer att arbeta på det sättet de gör. Vi tycker att det viktigaste är att alla elever deltar efter deras förutsättningar och i vissa fall innebär det att de agerar hjälpredor eller liknande. Genom att ge eleverna möjlighet att delta efter sina förutsättningar är vi övertygade om att beteendeproblemen minskar. Enligt oss är aktiva elever mindre benägna att fokusera på fel saker, vi tror att de flesta problemen som uppstår beror på att eleverna inte har något

meningsfullt att göra. Efter att ha gjort sju intervjuer har vi fått förståelse för hur viktig planeringen är för att inkludera eleverna i verksamheten. Det som slog oss mest under intervjuerna var hur pass lite tid de har avsatt för planering. Det har resulterat i att många viktiga delar av planeringen blir åsidosatt eftersom tiden inte finns. Planering handlar inte bara om att planera aktiviteter det handlar även om att utvärdera, förbereda och utveckla verksamheten så att den passar alla individer.

6.2.3 Kunskapskällor

Respondenterna förklarar att deras kunskap till största del kommer från egna men även kollegors erfarenheter. De anser att deras respektive utbildningar inte har gett dem den kunskap som behövs för att bemöta elever med ett utmanande beteende. Därför nämner respondenterna att de i många fall har fått ta egna initiativ till att få gå fortbildningar i ämnet. Vi kan inte annat än att hålla med respondenterna när det gäller deras syn på utbildningen. Samtliga respondenter uttrycker att det är en stor del av yrket att kunna bemöta olika individer och därför finner vi det märkligt att vi inte har fått med oss mer kunskap kring ämnet från utbildningen. Vi har läst en kurs inom specialpedagogik men den skrapade bara på ytan och fokuserade framförallt på neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, vilket i sig är bra, men, saknaden av bemötandet med elever i utmanande situationer överlag är stor. Många av respondenterna nämner att de har fått gå på föreläsningar med Bo Hejlskov, vilket i många fall har resulterat i att respondenterna har känt en bekräftelse i deras arbetssätt. Vi anser att samtliga respondenter arbetar efter vad den nuvarande forskningen säger. Trots att utbildningarna brister i ämnet, finns kunskapen ute i verksamheten. Vilket visade sig under våra intervjuer.

Vi uppfattar det kollegiala lärandet som en viktig del i fritidslärarnas utveckling av arbetsmetoder. Vi tror att det beror på avsaknaden av kompetens hos nyexaminerade fritidslärare vilket resulterar i att de reflekterar över sina misstag tillsammans och lär av varandra. Respondenterna nämner att utbytet av erfarenheter kollegor emellan är en betydelsefull del i utvecklingen av professionen. De uttrycker att en viktig del av utvecklingen är ett arbetslag som strävar mot samma mål. Där kommunikation och samarbete är nödvändiga verktyg för att arbetslaget skall fungera. Vi upplever att de intervjuade fritidslärarna har ett nära samarbete vilket visar sig i deras samsyn kring hur de bemöter elever med ett utmanande beteende.

6.3 Slutord

När vi skulle välja ett ämne att undersöka för vårat examensarbete var en viktig faktor för oss att vi skulle kunna ha användning av det i arbetslivet. Vi ville undersöka något som vi kände att utbildningen inte har gett oss. Därför föll valet på att undersöka hur fritidslärare bemöter elever som har ett utmanande beteende. Våra egna kunskaper om området var begränsade och kom mestadels från våra respektive VFU-platser. Vi har nu fått bekräftat för oss att det inte bara är vi som känner att utbildningen brister när det gäller hur man skall hantera utmanande situationer. Vår förhoppning är att skolväsendet ser över kursplanen och ger kommande kollegor chansen att få med sig mer kompetens rörande undersökningens ämne ut i arbetslivet.

Det var glädjande att se att det fanns mycket kompetens ute i verksamheten. Dock är vi oroliga över att samtliga respondenterna uttryckt att de fått inhämta kompetensen på eget bevåg. Vi finner det konstigt att fritidslärare själva skall ansvara för sin fortbildning, vi anser att det bör komma uppifrån eftersom det enligt de intervjuade fritidslärarna är ett viktigt ämne. Den metakognitiva förmågan hos de intervjuade fritidslärarna är imponerande, de är medvetna om deras brister och är medvetna över vad de behöver utveckla. Tyvärr är skolledning och högre skolinstanser inte lika medvetna.

Varje dag utsätts lärare för utmanande situationer och deras bemötande spelar en stor roll i elevernas fortsatta utveckling. Med det sagt önskar vi att lärarutbildningarna ser över läroplanen och att forskning i större utsträckning sker inom området. Vi är övertygade om att det finns ett samband mellan hur elever med ett utmanande beteende blir bemötta och i hur de presterar i skolan.

Referenslista

Ahrne, Göran & Ericksson-Zetterquist, Ulla (2015). Intervjuer. I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (Red.). *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 34-54). Stockholm: Liber.

Bath, Howard (2015). Three Pillars of TraumaWise Care: Healing in the Other 23 Hours *Reclaiming Children and Youth,* 23(4), 5-11. Hämtad 10 april 2018 från http://traumebevisst.no/kompetanseutvikling/filer/23_4_Bath3pillars.pdf

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2. uppl.). Malmö: Liber.

Dahlin-Ivanoff, Synneve (2015). Fokusgruppsdiskussioner. I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 81-92). Stockholm: Liber.

Ejvegård, Rolf (2009). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Graneheim, Ulla. Hällgren., & Lundman, Berit. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24(2), 105-112.

Greene, Ross W (2016). *Vilse i skolan – Hur vi kan hjälpa barn med beteendeproblem att hitta rätt.* Lund: Studentlitteratur.

Hejlskov Elvén, Bo (2014). *Beteendeproblem i skolan*. Stockholm: Natur & Kultur.

Hejlskov Jörgensen, Bo (2009). *Problemskapande beteende vid utvecklingsmässiga funktionshinder*. Lund: Studentlitteratur.

Jakobsson, Inga-Lill & Nilsson, Inger (2011). *Specialpedagogik och funktionshinder – Att möta barn och unga med funktionsnedsättningar i en utvecklande lärmiljö*. Stockholm: Natur & Kultur.

Klerfelt, Anna (2016). Samtalspromenader – en metod att närma sig andras perspektiv. I Elsie Anderberg (Red.). *Praktiknära forskningsmetoder* (s. 27-45). Lund: Studentlitteratur.

Krantz Lindgren, Petra (2014) *Med känsla för barns självkänsla.* Falun: Bonnier Fakta.

Kvale, Steinar & Brinkman, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lantz, Annika (2013). *Intervjumetodik* (3. uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Larsen, Ann Kristin (2009). *Metod helt enkelt – En introduktion till samhällsvetenskaplig metod.* Malmö: Gleerups

Rova, Erik & Sjögren, Anton (2017). Traumatiserade barn och unga. I Axel Chipumbu Havelius (Red.). *Lågaffektivt bemötande* (s. 69-88). Lund: Studentlitteratur.

Skolverket (2014). *Allmänna råd: Fritidshem*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2016). *Läroplan för grundskolan, förskoleklass och fritidshemmet 2011, Lgr 11 (reviderad 2016)*. Stockholm: Fritzes.

Stukát, Staffan (2011) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Svenning, Conny (2003). *Metodboken*. Eslöv: Lorentz Förlag.

Thurén, Torsten (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilaga 1

Intervjuguide

Presentationsfrågor

- Hur många år har du jobbat som fritidslärare?
- Vad har du för utbildning? Var gick du? När?
- Med vilka åldersgrupper jobbar du?
- Hur länge har du jobbat på denna skola?
- Vad var det som gjorde att du bestämde dig för att bli lärare?

Stimulimaterial

Ni är på väg till mellanmålet eleverna går i förväg och du stannar kvar för att se till att alla kommer iväg. När du kommer fram till matsalen ser du att Peter står först i kön du anar oro eftersom du vet att Johannes alltid vill stå först. Du ser att Johannes rycker o drar i Peter men Peter vägrar att låta Johannes gå före. Efter en stund så puttar Johannes till Peter och börjar skrika fula ord till honom. Peter svarar med att knuffa tillbaka vilket resulterar i att Johannes blir vansinnig och det svartnar helt för honom. Vad gör du? Varför gör du så?

Intervjufrågor

- Beskriv hur du gör när en elev hamnar i affekt?
- Vilka möjligheter och utmaningar ser du med detta arbetssätt?
- Var kommer din kunskap om detta ifrån?
- Hur pratar ni om detta i arbetslaget? Varför? Varför inte?
- Hur planerar du/ni utefter elevers förutsättningar?
- Vilka andra strategier att bemöta barn i affekt känner du till?
- Var kommer din kunskap om ämnet ifrån? Fortbildning? Hlk?
- Beskriv lågaffektivt bemötande. Vad innebär det för dig?
- Vad tycker du om detta arbetssätt? (möjligheter/utmaningar?) (om de inte redan har nämnt lågaffektivt bemötande som arbetssätt.)
- Har du något du vill tillägga som du känner är relevant för studien?